

**PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 13/2013 vp**

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yliopistolain 36 ja 38 §:n, ammattikorkeakoululain sekä opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain muuttamisesta

Sivistysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Sivistysvaliokunta on 12 päivänä maaliskuuta 2013 pyytänyt hallituksen esityksestä yliopistolain 36 ja 38 §:n, ammattikorkeakoululain sekä opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain muuttamisesta (HE 44/2012 vp) perustuslakivaliokunnalta uuden lausunnon.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- opetusneuvos Birgitta Vuorinen ja hallitusneuvoston sihteeri Laura Hansén, opetus- ja kulttuuriministeriö
- professori Mikael Hidén
- professori Veli-Pekka Viljanen.

Viitetiedot

Valiokunta on antanut hallituksen esityksestä aiemmin lausuntonsa PeVL 23/2012 vp.

SIVISTYSVALIOKUNNAN EHDOTUS

Sivistysvaliokunta aikoo ehdottaa hallituksen esitykseen HE 44/2012 vp sisältyviä ehdotuksia yliopistolain 36 §:n ja ammattikorkeakoululain 22 §:n muuttamisesta muutettavaksi ja pyytää sen vuoksi perustuslakivaliokunnan lausuntoa

siitä, ovatko säännökset muutetussa muodossaan perustuslakivaliokunnan edellyttämän mukaisia, kun otetaan huomioon eri hakijaryhmien yhdenvertaisen aseman varmistaminen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Ensimmäistä opiskelupaikkaa hakevien kiintiö
Perustuslakivaliokunta on aiemmassa hallituksen esityksestä HE 44/2012 vp antamassaan lausunnossa PeVL 23/2012 vp arvioinut muun ohella esitykseen sisältyvää ensimmäistä opiskelupaikkaa hakevien kiintiötä koskevaa sääntelyä. Valiokunta katsoi, että eri ryhmien eri asemaan asettamiselle oli esityksessä esitetty hyväksyttävät perusteet. Toisaalta valiokunta totesi, että ehdotukset yliopistolain 36 §:n 3 momentiksi ja ammattikorkeakoululain 22 §:n 3 momentiksi voivat käytännössä estää korkeakoulututkinnon suorittanutta jatkamasta itsensä kehittämistä suorittamalla toinen tutkinto tai korkeakouluopiskelijan vaihtamasta opiskelualaa, jos ensimmäistä opiskelupaikkaa hakevien kiintiö on hyvin suuri. Tilanne saattaa muodostua epäoikeudenmukaiseksi erityisesti sellaisten henkilöiden osalta, jotka ovat työttömyysturvalain koulutukseen hakeutumismuutoksen johdosta ottaneet vastaan opiskelupaikan, johon he eivät ole ensisijaisesti hakeneet, ja haluavat myöhemmin vaihtaa alaa. Valiokunta totesi, ettei korkeakoulututkinnon suorittaneiden tai korkeakoulun opiskelupaikan vastaanottaneiden asema saa muodostua kohtuuttomasti heikommaksi kuin ensimmäistä opiskelupaikkaa hakevien. Lisäksi toisen korkeakoulututkinnon suorittamisen ja opiskelualan vaihtamisen tulee jatkossakin olla mahdollista. Perustuslakivaliokunta edellytti näistä syistä sääätämisyjärjestyskannanotossaan, että 1. lakiehdotuksen 36 §:n 3 momenttia ja 2. lakiehdotuksen 22 §:n 3 momenttia on perustuslain 6 §:n 2 momenttiin ja 16 §:n 2 momenttiin liittyvistä syistä täsmennettävä niin, ettei hakijoiden eri asemaan asettaminen muodostu käytännössä kohtuuttomaksi.

Nyt lausunnon kohteena ovat sivistysvaliokunnan esittämät muutosehdotukset. Yliopistolakiehdotuksen 36 §:n 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi kaksi uutta virkettä. Näistä etenkin jälkimmäinen on merkityksellinen asian perustuslainmukaisuuden arvioinnin kannalta. Yli-

opiston tulee sen mukaan turvata hakeutumismahdollisuudet korkeakoulututkinnon suorittaneille ja opiskelupaikan jo vastaanottaneille sekä huolehtia siitä, että eri hakijaryhmiin kuuluvien mahdollisuudet opiskelupaikan saamiseen eivät muodostu kohtuuttomasti muita hakijoita heikommiksi. Vastaavaa lisäystä on ehdotettu myös ammattikorkeakoululain 22 §:n 3 momenttiin.

Uudella muotoilulla pyritään säädösperusteisesti toteuttamaan perustuslakivaliokunnan edellyttämää tarkoitusta turvata se, ettei kiintiöihin liittyvä erilainen kohtelu muodostu kohtuuttomaksi. Muotoilu eittämättä ohjaa ja rajoittaa jossain määrin yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen harkintavaltaa kiintiöiden muodostamisessa, ja sen voidaan katsoa täyttävän edellytetyn vähimmäisvaatimuksen. Sääntely jää silti ehdotetussa muodossaankin varsin täsmennyttömäksi ja kiintiöiden suuruuden hyväksyttävyyden arviointi siten pitkälti soveltamiskäytännön varaan. Valiokunnan mielestä on toisaalta sinänsä ymmärrettävää, että täsmällisiä rajoja esimerkiksi ensikertalaisille varattavien paikkojen enimmäismäärälle ei voida säätää etenkin sen vuoksi, että ensikertalaisten osuus hakijoiden kokonaismäärästä vaihtelee vuosittain, alakohtaisesti ja alojen sisällä valintayksiköittäin.

Edellä esitetyn valossa perustuslakivaliokunta katsoo, että sekä yliopistolain 36 §:ää että ammattikorkeakoululain 22 §:ää olisi syytä vielä täsmentää maininnalla niistä seikoista, jotka otetaan huomioon valintayksikkökohtaista kohtuullisuutta arvioitaessa. Tällaisia seikkoja voivat saadun selvityksen mukaan olla ainakin eri henkilöryhmiin kuuluvien hakijoiden osuus kaikista hakijoista sekä mahdollisuus siirtyä opintoihin käyttäen yhteishaun ulkopuolisia väyliä. Säännökseen voidaan tällöin sisällyttää myös tavomainen rinnastettavuuslauseke, joka osoittaa, että lista ei välttämättä ole tyhjentävä. Lisäksi sääntelyä voidaan selkeyttää siten, että hallituksen esitykseen sisältyvä uusi kiintiösäännös sekä nyt lisättävä kiintiöiden kohtuullisuut-

ta korostava säännös kirjoitetaan yhteen ja erotetaan omaksi momentikseen.¹

¹ Yliopistolain 36 §:n uusi 4 momentti voisi kuulua esimerkiksi seuraavasti: "Osa haettavista opiskelupaikoista voidaan varata henkilöille, jotka eivät ole aikaisemmin suorittaneet Suomen koulutusjärjestelmän mukaista korkeakoulututkintoa eivätkä vastaanottaneet korkeakoulututkintoon johtavaa opiskelupaikkaa. Yliopiston tulee tällöin turvata asianmukaiset hakeutumismahdollisuudet myös korkeakoulututkinnon suorittaneille ja opiskelupaikan vastaanottaneille. Yliopiston tulee huolehtia siitä, että näihin eri hakijaryhmiin kuuluvien mahdollisuudet opiskelupaikan saamiseen eivät muodostu hakijoiden yhdenvertaisuuden kannalta kohtuuttoman erilaisiksi. Kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan huomioon eri henkilöryhmiin kuuluvien osuus kaikista hakijoista, mahdollisuus siirtyä opintoihin muutoin kuin yhteishaun kautta sekä muut näihin rinnastettavat seikat."

Lausunto

Lausuntonaan perustuslakivaliokunta esittää,

että lausuntopyynnössä esitetyt ehdotukset yliopistolain 36 §:n 3 momentiksi ja ammattikorkeakoululain 22 §:n 3 momentiksi voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyksessä.

Helsingissä 23 päivänä huhtikuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Johannes Koskinen /sd	Markus Lohi /kesk
vpj.	Outi Mäkelä /kok	Elisabeth Nauclér /r
jäs.	Eeva-Johanna Eloranta /sd	Tom Packalén /ps
	Ilkka Kantola /sd	Raimo Piirainen /sd
	Kimmo Kivelä /ps	Vesa-Matti Saarakkala /ps
	Anna Kontula /vas	Tapani Tölli /kesk.
	Jukka Kopra /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Petri Helander.